

Spennende og engasjerende fagkon

Samordningsrådets konferanse hadde denne gang tittelen: Tar vi utviklingshemmede på alvor? og ble arrangert i samarbeid med Gyldendal Akademisk. Konferansen ble åpnet med kulturelt innslag av Hege Anette Havik og Ulf Nilson? som spilte og sang blant annet utdrag fra «Figaros bryllup»

Ny forskning

Mange av foredragsholderne presenterte til dels ny forskning. Det var med å gjøre konferansen til en spennende opplevelse også for de av publikum som har fulgt Samordningsrådets ulike konferansen gjennom mange år. De fleste foredragene vil bli trykket som artikler, noen i dette nummeret, resten etter hvert som redaksjonskomiteen får artiklene i hende. Samarbeidet med forlaget Gyldendal Akademisk ble synliggjort gjennom en rikholdig utstilling av faglitteratur i foajeen, Her var også Universitetsforlaget godt representert. Det var satt av god tid mellom foredragene til å bla i bøkene og stille spørsmål til representanter fra forlagene som var velvillig til stede begge dagene.

Først ute som foredragsholder var Professor dr. psychol. og forfatter Karl Jakobsen. Tittelen var: *Kan vi ikke like godt ta dem på alvor*. Han talte varmt for en mer menneskelig forståelsesramme i arbeidet med utviklingshemmede. En forståelsesramme med refleksjon og bekyrning mer lik den vi har for våre egne barn. Atferd er kommunikasjon og dersom noen bare ønsker å ligge på sofaen bør vi i større grad bekymre oss for hva som er i veien enn å forstå det som problematisk passivitet. Jakobsen er opptatt av hvordan ulik art og grad av hjerneskade kommer til uttrykk i læringsprosessen. Han mener vi som fagfolk i stor grad henvender oss eller forsøker å stimulere den delen av hjernen som ofte er mest skadet, nemlig sentrene for kognitiv utvikling. Ofte vil det føre til at den utviklingshemmede vender seg bort eller sovner fordi han eller hun ikke klarer å holde på oppmerksomheten. Vanlige opplæringsstrategier er ofte bortkastet og er, i følge Jakobsen, det motsatte av å ta folk på alvor. Vi burde i større grad spille på utviklingshemmedes følelser og gå veien gjennom opplevelser mot utvikling.

Debatt

Professor og forfatter Stephen von Tetzchner ga i sitt foredrag uttrykk for at atferd derimot er et abstrakt begrep. Det er ikke atferden som er sånn eller slik, men personen som er sånn eller slik. Det er personene rundt brukeren som, avhengig av sosial kontekst, oppfatter atferden forskjellig. Han vil helst erstatte begrepet utviklingshemming med læringshemming, og mener det i større grad er dekkende. Tetzchner hevder at det atferdsanalytiske perspektivet som har vært rådende i mange år i beste fall er ufullstendig. Med utgangspunkt i nyere barneforskning knyttet til tilknytningsatferd og utforskningsatferd peker han på at barn lærer helheten og dermed vil stimulering av kognitiv og emosjonell utvikling måtte gå hånd i hånd.

I debatten etter foredragene fikk både Karl Jakobsen og Stephen von Tetzchner mulighet til å utdype sine tanker til glede for oss i salen.

Kommunikasjon

Så var det psykolog og forfatter Per Lorentzen sin tur. Tittelen på hans foredrag var *«Når kommunikasjon ikke bare er ord»* og bar preg av å være en dyptpløyende refleksjon rundt emnet. Han mener at barn med hjerneskade blir holdt opp mot gjennomsnittsbarnet, barnet på helsekontorplakaten. Ved å måle hvilke ferdigheter barnet mangler, og forsøke å lære dem ferdighetene, for eksempel teknikker som kan brukes i kommunikasjon, bærer det

ofte galt av sted. Han brukte et eksempel der en autistisk gutt hadde et personlig tegn, han slo seg lett på øret og mente med det at han ville høre musikk. Hjelperen ba ham finne piqtogrammet!!!

Kommunikasjon handler om å invitere den andre inn i sitt perspektiv. Hjelper burde heller invitert gutten inn til koselig musikkstund, og tatt piqtogrammet med inn i situasjonen.

Lorentzen bruker mange opplevelser med sin datter Kaia for å illustrere hva han mener. Blant annet hvordan alle situasjoner skulle føre til noe! «Du tror at vi har det bare hyggelig, men egentlig lærer jeg deg å spise med skje» Han sier vi ofte glemmer at alle barn er sammen med sine omsorgspersoner på et emosjonelt affektivt plan. Det er det barnet kan! Lorentzen hevder at kognitiv funksjon ikke finnes inne i oss, men mellom oss. Det viktige blir å ta vare på barnets kommunikasjon, det er å ta barnet på alvor. En kan likevel ikke bare ha fokus på relasjonene, også det kognitive perspektivet er viktig. Ved å strekke samspillet gjennom å trekke konvensjonelle tegn med inn i kommunikasjonen vil barnet ta i bruk det kognitive etter hvert som det utvikler seg.

Multifunksjonshemmede

Det siste innlegget på konferansens første dag var ved spesialpedagog og forfatter Håvard Grøtland og Karl Jakobsen. Tittelen *«fra ekspert til relasjonspartner»* henpeiler på en endring og utvikling i holdning til arbeidet med multifunksjonshemmede. Grøtland kom fra en treningsorientert kultur, men innså etter hvert at metoden var lite tilstrekkelig. I samarbeid med Jakobsen har han vært opptatt av sammenhengen mellom våkenhetstilstand og oppmerksomhet. I veiledning av personalet opplevde han å få liten forståelse for sitt perspektiv og opprettet etter hvert et nettverk mellom ulike arenaer som arbeidet med multifunksjonshemmede. Foredraget handlet mye om ulike perspektiver på veilederrollen og hvordan dialogen, slik den forstås i gammel gresk filosofi, blir en viktig del.

Konferansens andre dag ble åpnet av et fyrverkeri av en foredragsholder. Tore Frost, filosof fra universitetet i Oslo holdt et engasjerende innlegg om menneskeverdet. Ved å trekke opp historiske linjer med utgangspunkt i det rasjonelle, det humanistiske og det religiøse perspektiv

Sølvi Linde er vernepleier og medlem av Rapportens redaksjonsutvalg. Hun har skrevet denne reportasjen fra vårens fagkonferanse i Oslo.

feranse i Oslo 3. og 4. april 2003

skapte han et bakteppe som gjorde det mulig å se hvorfor vi forstår begrepene menneskeverd og brukervedvirkning slik vi gjør i dag. Foredraget blir i sin helhet trykket på annet sted i dette nummeret.

Menneskeverd

Overskriften *Utviklingshemmedes menneskeverd og menneskerettigheter* ble belyst av to forfattere på ulikt vis. Jurist Gro Hillestad Thune mente norske myndigheter hadde vært svært sent ute da de først i 1999 implementerte menneskerettighetene i norsk lov. Kanskje de trodde vi hadde det så bra her på berget at vi ikke trengte dem, eller at andre lover ivaretok de samme rettighetene? Hun viste til viktigheten av å styrke legalitetsprinsippet. En må vurdere om den enkelte lovhjæmmel er tilgjengelig, forutsigbar og om den gir god nok beskyttelse mot urimelighet. Formålet skal være akseptabelt og en må vurdere om der er forholdsmessighet mellom det en ønsker å oppnå og de midler som blir tatt i bruk.

Karl Elling Ellingsen reflekterte rundt begrepet menneskeverd. Stilte spørsmål om vi ser på alle mennesker som like mye verdt? Han mente at holdninger uttrykker menneskesyn og slik sett menneskeverdet. Gyldige normer, kunnskaper, tanker og følelser skaper holdninger som igjen vises i handlinger. I arbeidet med psykisk utviklingshemmede vil holdningene komme til uttrykk blant annet gjennom dagsplaner, turnus og arbeidstid, boligløsninger, fritidstilbud og miljøregler. Ellingsen mente at ansatte burde være kjent med menneskerettighetene, men sier at det de kjenner er miljøreglene og at de dermed styres av strukturene som ligger tette rundt dem. Gjennom eksempler viste han hvordan det skjer en uheldig disiplinering.

Tvangsregulering

Forsker Tina Handegaard fra Nordlandsforskning sitt foredrag hadde tittelen *Omsorg i ny drakt – en konsekvens av dagens tvangsregulering*. Handegaard har vært observatør i bofellesskap hvor noen av brukerne har vedtak om bruk av tvang etter kap. 6A i lov om sosiale tjenester. Hun mener å ha sett en utvikling der omsorg er preget av at personalet har sterk fokus på de prosedyrer som er utviklet i tråd med vedtaket om bruk av tvang. Det blir viktig at person-

Fra åpningen av konferansen. (Foto: Sølvi Linde).

alt handler likt og føler seg trygge på at de ikke gjør feil. Kanskje viktigere enn å bruke skjønn i situasjoner der det ville være naturlig å gjøre akkurat det. Handegaard spør hva som skjer med skjønnet når omsorgen gjennomstyres, og om det kanskje oppleves ubehagelig når det er rom for skjønn i situasjoner? Hun mener at standardiseringen kan virke ambivalensreduserende, det er ikke den enkelte tjenesteyter som behøver å vurdere hva beboeren trenger. Faren er at refleksjonen forsvinner.

Nytt verktøy

Sist ute denne gang var miljøterapeut Oddveig Hebnes. Hun presenterte et verktøy, fotopresentasjoner, som er utviklet i boligen hun arbeider i. Verktøyet er en perm for hver bruker der en forsøker å presentere

alt det brukeren kan, klarer og vil. I motsetning til permer med side opp og ned med instruksjoner til personalet, skal dette være en positivt fokusert «*jeg kan perm*». Samtidig skal det være en idè perm og inspirasjonsperm for ansatte.

Det å lage og utforme permene har verdi i seg selv. En må samle faktakunnskap, reflektere og diskutere underveis. Prosessen gir ofte mer kunnskap om og et mer nyansert syn på beboeren. Brukeren kan selvfølgelig lage sin egen perm eller delta i den grad det er mulig. Hebnes mener det ikke bør lages noen mal, eller fastlagt disposisjon i arbeidet med permene. Hver perm skal avspeile den enkelte brukers unike personlighet. Som illustrasjon viste Hebnes ulike fotopresentasjoner, bildet av brukeren i foretrukne situasjoner med enkel tekst til orientering.